

PRZEŚLADOWANI, ALE NIEOPUSZCZENI

SOBOTA (PO POŁUDNIU) — 27 grudnia

STUDIUM BIEŻĄCEGO TYGODNIA: Ef 3,1; 2 Kor 4,7-12; Dz 9,16; Flm 1,15-16; Kol 4,9; Flp 1,1-3; Kol 1,1-2.

TEKST PAMIĘCIOWY: „Radujcie się w Panu zawsze; powtarzam, radujcie się” (Flp 4,4).

Adwentystyczny pastor António Monteiro dos Anjos, pochodzący z Republiki Zielonego Przylądka, został wskutek fałszywych zarzutów zatrzymany w Lomé, stolicy Togo, państwa w zachodniej Afryce. Spędził tam blisko dwa lata w więzieniu. Choć początkowo bardzo się zżymał, szybko uświadomił sobie, że za kratami Bóg dał mu pole misyjne do pracy. Gdy inni więźniowie dowiadywali się, że jest on pastorem, prosili go o wygłaszanie kazań. Tak więc przemawiał do nich, a także dostarczał im różne publikacje. Z czasem nawet chrzczył i organizował wieczery Pańskie. Po latach przyznał:

— „Czasami trudno było prowadzić działalność duszpastersko-ewangelizacyjną w więzieniu, ale były też radosne chwile, zwłaszcza gdy osadzeni widzieli odpowiedź Boga na swoje modlitwy i ich życie zmieniało się”³.

Apostoł Paweł napisał *List do Filipian* i *List do Kolosan*, przebywając w więzieniu (zob. Flp 1,7 i Kol 4,3). To właśnie w mieście Filipi, po tym gdy Paweł i Syłas zostali niesłusznie oskarżeni i aresztowani, stróż więzienny „nogi ich zakuł w dyby” (Dz 16,24). W nocy misjonarze „modlili się i śpiewem wielbili Boga, więźniowie zaś przysłuchiwali się im” (Dz 16,25). Z pewnością wiedzieli, jak *zawsze się radować* (zob. 1 Tes 5,16).

W tym tygodniu przyjrzymy się warunkom, w jakich Paweł pełnił swoją apostołską służbę. Widział on większy cel w tym, co go spotykało. Być może nauczymy się od niego czegoś ważnego, co przyda się nam, gdy i my nieuchronnie zostaniemy poddani trudnym próbom.

³ <https://www.ministrymagazine.org/archive/2014/04/reflections-on-a-ministry-in-prison>, dostęp: 13.8.2025 (przyp. red.).

List do Filipian i *List do Kolosan* są nazywane *listami więziennymi*, gdyż zostały napisane przez apostoła Pawła podczas uwięzienia (podobnie jak *List do Efezjan* i *List do Filemona*). Większość biblistów jest zdania, że pisząc te listy, Paweł przebywał w areszcie domowym w Rzymie w latach 60-62 (zob. Dz 28,16).

Przeczytaj Ef 3,1 i Flm 1,1. Jakie znaczenie ma to, jak Paweł opisuje swoje uwięzienie?

Paweł poświęcił swoje życie służbie zlecanej mu przez Jezusa Chrystusa. W imię tej służby był gotowy znosić także uwięzienie. Nazywał siebie sprawującym poselstwo „w więzach” (Ef 6,20). Wcześniej odbywał podróże misyjne, zakładał zbory i szkolił innych chrześcijan do służby Bożej. Mógł zatem zadawać sobie pytanie:

— Dlaczego Bóg dopuścił do tego, że zostałem uwięziony, skoro tak dużo jeszcze mogłem dokonać, przebywając na wolności?

Paweł odzyskał wolność, ale potem został ponownie uwięziony. Wtedy też napisał 2. *List do Tymoteusza*, który jest zaliczany do *listów pasterskich*. Zatem co najmniej pięć ksiąg *Nowego Testamentu* apostoł napisał w więzieniu.

W żadnym z więziennych listów Paweł nie wspomina wprost, gdzie był osadzony, tak więc niektórzy sugerują Efez albo Cezareę. Jednak nie ma biblijnych dowodów na to, by apostoł kiedykolwiek był uwięziony w Efezie. Cezarea może się wydawać bardziej prawdopodobna, z tym że pisząc listy, Paweł nie wspomina o bezpośrednim zagrożeniu dla jego życia w tym mieście. Takie zagrożenie istniało jednak w czasie, gdy Paweł pisał *List do Filipian* (zob. Flp 1,20; 2,17).

List zawiera także inne wskazówki dotyczące miejsca, w którym Paweł był uwięziony. Po pierwsze istniało tam *pretorium*⁴. Może ono oznaczać siedzibę namiestnika prowincji, podobną do siedziby Piłata w Jerozolimie, gdzie Jezus został osądzony przez namiestnika (zob. Mt 27,27 i J 18,33). W Cezarei także znajdowało się takie pretorium w czasach apostoła Pawła (zob. Dz 23,35). Jednak Paweł najwyraźniej używa tego słowa nie w odniesieniu do miejsca, ale do określonego rodzaju ludzi. Twierdzi oto, że „wśród całej pretoriańskiej straży” (Flp 1,13 PO) rozeszła się wieść o głoszonej przez niego ewangelii. W Rzymie pretorianami nazywano elitarną jednostkę wojskową liczącą nawet do czterestu tysięcy doborowych żołnierzy, którzy stanowili osobistą straż cesarza, a do ich obowiązków należało także pilnowanie cesarskich więźniów.

Ponadto Paweł przekazał pozdrowienia od wierzących „z domu cesarskiego” (Flp 4,22). To jednoznacznie świadczy o tym, że apostoł był więźniem w Rzymie i miał kontakt z ludźmi pełniącymi służbę w pałacu cesarskim.

Jak możemy się nauczyć dobrze wykorzystywać nawet najtrudniejsze sytuacje, w jakich przychodzi nam się znajdować? Dlaczego nie zawsze jest to łatwe?

⁴ Wieloznaczny termin łaciński: (1) siedziba dowódcy wojsk lub namiestnika prowincji, (2) rezydencja oraz straż przyboczna pretora — zwierzchnika władzy sądowej, (3) pałac/podwórze pałacowe, (4) cesarska gwardia przyboczna, (5) godność prefekta pretorianów, czyli dowódcy straży przybocznej cesarza, (6) koszary gwardii cesarskiej, (7) ratusz/magistrat rzymski z prawami wojskowymi i władzą sędziowską (*przyp. red.*).

Przebywając w Macedonii, Paweł wspominał o swoich licznych uwięzieniach (zob. 2 Kor 6,5; 11,23; 7,5). Pierwszym takim opisanym przypadkiem było uwięzienie w Filippi (zob. Dz 16,16-24). Następnie Paweł został aresztowany w Jerozolimie i osadzony w więzieniu w Cezarei.

W innym swoim liście Paweł wspomina, że jest „w więzieniu” (Flm 1,10.13). Podczas pobytu w areszcie domowym w Rzymie Paweł został potraktowany jak niebezpieczny przestępca — był skuwany łańcuchem ze strażnikiem z elitarnej jednostki pretoriańskiej. Ignacy, biskup syryjskiej Antiochii żyjący prawdopodobnie w latach 30-107 i skazany na śmierć za panowania rzymskiego cesarza Trajana, także był więziony w ten sposób. Napisał on, że tacy strażnicy zachowywali się jak *dzikie bestie*: „Są jeszcze gorsi, gdy robi się im dobrze”⁵.

Przeczytaj 2 Kor 4,7-12. Jak w tym fragmencie listu wyjaśniono to, że Paweł był w stanie znosić próby, które stawały się jego udziałem? Co było celem jego życia?

Bez względu na to, jak trudne było jego życie, Paweł był w stanie dostrzec jego jaśniejszą stronę i to dawało mu odwagę do znoszenia trudności. Wbrew piętrownym przez szatana dolegliwościom i przykrościom apostoł wiedział, że nie został opuszczony przez Boga.

Przeczytaj 2 Kor 6,3-7. Jakie duchowe zasoby pozwalały Pawłowi stawiać czoła trudnościom?

Często jesteśmy kuszeni, by zwracać uwagę przede wszystkim na trudne okoliczności, własne słabości i błędy z przeszłości, a to wszystko prowadzi nas przecież do przygnębienia. W takich sytuacjach musimy pamiętać o wszystkich zdumiewających przejawach opatrności Boga służących naszemu zwycięstwu w walce ze złem. Jednym z najważniejszych takich przejawów Bożego wsparcia jest sama *Biblia*, Słowo Prawdy, gdyż z niej możemy się uczyć na cudzych błędach i naśladować zwycięstwa, jakie stały się udziałem naszych poprzedników w wierze. „To Duch Święty czyni skutecznym to, co zostało dokonane przez słowo Odkupiciela. To przez Niego nasze serca doznają oczyszczenia, a wyznawcy stają się uczestnikami boskiej natury. Chrystus dał swego Ducha jako boską siłę do zwyciężenia wszystkich odziedziczonych i nabytych skłonności do zła. Jego zadanie polega także na odcisnięciu Bożego charakteru w Jego Kościele”⁶.

Niezależnie od tego, czy jesteśmy etatowymi pracownikami Kościoła, czy nie, jak możemy zawsze we wszystkim okazywać się „sługami Bożymi” (2 Kor 6,4)? Co to oznacza?

⁵ Święty Ignacy, *Do Kościoła w Rzymie* 5,1, w: Wincenty Myszor, *Ojcowie apostołscy*, Warszawa 1990, s. 82 (*przyp. red.*).

⁶ Ellen G. White, *Życie Jezusa*, wyd. 16, Warszawa 2018, s. 498.

Podczas drugiej podróży misyjnej Pawła, wkrótce po dołączeniu Tymoteusza do zespołu, Duch Święty nie pozwolił misjonarzom kontynuować pracy w Azji Mniejszej (zob. Dz 16,6). W wizji nocnej Paweł ujrzał człowieka błagającego:

— „Przepraw się do Macedonii i pomóż nam” (Dz 16,9).

Niezwłocznie zatem udali się do portu, z którego najłatwiej było się dostać do Macedonii, i popłynęli z Troady przez Morze Egejskie do Neapolu w Europie. Jednak zamiast rozpocząć tam ewangelizację, Paweł, Sylas, Tymoteusz i Łukasz, który przyłączył się do nich w Troadzie (na co wskazuje zaimek *my* w Dz 16,11), wyruszyli do Filippi.

W swojej działalności ewangelizacyjnej Paweł zawsze planował w sposób strategiczny. Filippi było „przodującym miastem okręgu macedońskiego” (Dz 16,12). Było to jedno z najbardziej uprzywilejowanych miast w całym Cesarstwie Rzymskim, jako że posiadało status *Ius Italicum*, a zatem najwyższy możliwy status nadawany prowincjonalnym miastom pod rzymskim panowaniem. Mieszkańcy takich miast otrzymywali przywileje podobne do tych, jakimi cieszyli się tylko mieszkańcy miast w Italii, w tym zwolnienie z podatku od gruntów i podatku pogłównego, zaś każdy wolny człowiek urodzony w takim mieście stawał się automatycznie obywatelem rzymskim. Filippi było ważnym punktem na szlaku *Via Egnatia*, głównej drodze lądowej łączącej Rzym ze Wschodem. Ustanowienie silnego chrześcijańskiego ośrodka w Filippi dawało możliwość niesienia ewangelii mieszkańcom wielu okolicznych miast, w tym Amfipolis, Apolonii, Tesaloniki i Berei (zob. Dz 17,1.10).

Co ciekawe, urzędowym językiem w Filippi w pierwszym wieku po narodzeniu Chrystusa była łacina, co znajduje potwierdzenie w przeważnie łacińskich inskrypcjach z tego okresu. W Flp 4,15 Paweł zwraca się do Filipian łacińsko brzmiącą nazwą *Filippesioi*, najwyraźniej w uznaniu ich szczególnego rzymskiego statusu. Niemniej jednak mieszkańcy na co dzień używali greki, która dominowała także w okolicznych miastach. W tym też języku głoszona była ewangelia. Łukasz opisał, jak Paweł i jego zespół ewangelizacyjny przyłączyli się do grupy ludzi modlących się nad rzeką. Tam spotkali Lidie, która nawróciła się wraz ze swoimi domownikami (zob. Dz 16,13-15). Jako właścicielka dobrze prosperującego biznesu (sprzedawczyni purpury) wspierała ona finansowo działalność Pawła i jego współpracowników w Filippi. W wyniku uwięzienia Pawła i Sylasa doszło do nawrócenia kolejnej rodziny, mianowicie rodziny stróża więziennego.

Duch Święty wiedział, że Filippi będzie idealnym przyczółkiem do głoszenia ewangelii w Europie, choć chrześcijan będą tam czekały prześladowania. Choć prześladowania są złe, to jednak czasami mogą się przyczynić do tego, że ewangelia dotrze do ludzi, do których nie dotarłaby w innych okolicznościach.

Przeczytaj Dz 9,16. Jak te słowa pomagają nam zrozumieć niektóre trudności, jakich doświadczył Paweł? Jak pomagają nam zrozumieć trudności, które nas spotykają?

Nie istnieje żaden dowód, by Paweł kiedykolwiek odwiedził Kolosy, co w pewnym sensie potwierdza skuteczność jego ewangelizacyjnej strategii. Po pierwsze to Epafras, pochodzący z Kolosów (zob. Kol 4,12), jako pierwszy przyniósł ewangelię do tego miasta (zob. Kol 1,7). Ale w jaki sposób on sam się nawrócił? Przymuszczałnie nastąpiło to w połowie lat pięćdziesiątych, gdy Paweł przebywał w pobliskim Efezie, a „wszyscy mieszkańcy Azji, Żydzi i Grecy, mogli usłyszeć Słowo Pańskie” (Dz 19,10; por. Dz 20,31).

Apokalipsa Jana świadczy o tym, jak szeroko ewangelia została rozpowszechniona w tym regionie (zob. Ap 1,4). Najbardziej prawdopodobnym wyjaśnieniem tego sukcesu, w tym także dotarcia ewangelii do Kolosów, jest działalność tych, którzy zostali nawróceni przez apostoła Pawła. Ludzie ci usłyszeli ewangelię w Efezie, najważniejszym mieście Azji Mniejszej i dużym porcie. Epafras usłyszał Pawła przemawiającego w Efezie, nawrócił się i stał się współpracownikiem apostoła, a potem zaniósł ewangelię do swojego rodzinnego miasta, Kolosów.

W Kolosach, położonych około piętnastu kilometrów na południowy wschód od Laodycei, stosunkowo niedawno rozpoczęto prace wykopaliskowe. O Kolosach wiemy zatem znacznie mniej niż o ważniejszych miastach regionu. Wiemy jednak o tym, że istniała tam dość liczna społeczność żydowska, jako że „w tym regionie Frygii mieszkało około dziesięciu tysięcy Żydów”⁷. Monety bite w Kolosach dowodzą, że mieszkańcy tego miasta, jak wielu rzymskich miast, czcili rozmaitych bogów. Pogańskie praktyki i silne wpływy kulturowe w sposób oczywisty stanowiły ogromne wyzwanie dla chrześcijan nie tylko w związku z ewangelizacją w mieście, ale także z życiem w wierności czystej wierze ewangelicznej. Znanym chrześcijaninem w Kolosach był Filemon, który nawrócił się przymuszczałnie w tym samym czasie, co Epafras.

Przeczytaj Flm 1,15-16 (zob. także Kol 4,9). Jakie postępowanie w delikatny sposób zalecił Paweł Filemonowi wobec Onezyma?

Choć prawo rzymskie wymagało, by Paweł odesłał Onezyma do Filemona, to jednak apostoł zaapelował do serca i sumienia Filemona jako współwierzącego, prosząc o to, by traktował Onezyma nie jak niewolnika, ale jak brata w wierze (zob. Flm 1,16).

Choć odrazą odnosimy się do kwestii niewolnictwa w jakiegokolwiek jego formie i oczekiwaliśmy, że Paweł potępi tę praktykę, to jednak jak możemy zrozumieć to, co Paweł napisał do Filemona? (Rzecz ciekawą jest to, że w czasach panowania niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych Ellen G. White wprost radziła adwentystom, by nie wydawali zbiegłych niewolników).

⁷ Arthur G. Patzia, *Ephesians, Colossians, Philemon*, w: *New International Biblical Commentary*, t. 10, Peabody 1990, s. 3.

Przeczytaj Flp 1,1-3 i Kol 1,1-2. Jak opisane zostały zbory w Filippi oraz Kolosach i jakie to ma znaczenie?

W swoim typowym pozdrowieniu, podobnie jak w innych listach, Paweł nazywa chrześcijan w tych miastach *świętymi*. To znaczy, że przez chrzest zostali oni odłączeni jako szczególny lud Boży, podobnie jak niegdyś Izraelici przez obrzęd obrzezania (zob. Wj 19,5-6; por. 1 P 2,9-10) zostali odłączeni jako *święty naród*. (Nie ma to zupełnie nic wspólnego z katolicką praktyką kanonizowania wybranych ludzi jako świętych).

Ciekawy jest także paralelizm występujący między pozdrowieniami w tych dwóch listach. Paweł nawiązuje do biskupów i diakonów (zob. Flp 1,1) w Filippi oraz „wierzących braci w Chrystusie” (Kol 1,2) w Kolosach. Gdy *Nowy Testament* mówi o *wiernych braciach*, przypisuje im określoną służbę w Kościele (zob. Ef 6,21; Kol 4,7; 1 P 5,12). Wygląda na to, że Paweł odnosi się ogólnie do wszystkich wierzących, ale w szczególny sposób do przywódców kościelnych w tych miastach. Nawiązanie do sprawowanych urzędów konkretniej opisanych w innych listach Pawła (zob. np. 1 Tm 3,1-12 i Tt 1,5-9) świadczy o funkcjonowaniu i ważnej roli organizacji kościelnej od pierwszych lat istnienia chrześcijaństwa.

Szkolenie współpracowników, takich jak Tymoteusz i Epafras, oraz powoływanie kierownictwa w zborach było priorytetem Pawła i utrwalało efekty jego ewangelizacyjnej pracy. Mówiąc innymi słowy, Paweł miał strategiczne podejście zarówno do ewangelizacji, jak i wzmocnienia powstałych zborów. Nasi adwentystyczni pionierzy stosowali nowotestamentowy model organizacji Kościoła, o czym możemy się przekonać, czytając liczne artykuły na ten temat zamieszczone w kościelnym czasopiśmie *Review and Herald* w latach pięćdziesiątych dziewiętnastego wieku. James White (1821-1881), współzałożyciel Kościoła adwentystycznego w Stanach Zjednoczonych, napisał: „Boży porządek nowotestamentowy jest wystarczający, by zorganizować Kościół Chrystusa. Gdyby potrzebne było coś więcej, zostałoby to przekazane w natchnionych pismach”⁸. Na długo przed napisaniem listów do tych zborów apostołowie ustanowili w Jerozolimie urzędy zborowe (zob. Dz 6,1-6; 11,30), które miały „służyć jako model organizacji Kościoła we wszystkich innych miejscach, gdzie posłańcy prawdy pozyskują nawróconych dla ewangelii”⁹.

Wiemy, że ze względu na słaby wzrok Paweł korzystał z pomocy asystentów, którzy pomagali mu w pisaniu listów. W niektórych z tych listów Tymoteusz jest wymieniony jako współnadawca (zob. np. 2 Kor 1,1 i Flm 1,1). Fakt, iż Paweł posługuje się pierwszą osobą liczby pojedynczej — ja — zamiast pierwszą osobą liczby mnogiej — my — wskazuje na to, że listy te stanowią wyraz jego apostołowskiego autorytetu.

⁸ James White, *Gospel Order*, w: *The Advent Review and Sabbath Herald*, 6.12.1853, s. 173.

⁹ Ellen G. White, *Krzyż i miecz*, wyd. 2, Warszawa 2018, s. 54.

DO DALSZEGO STUDIUM

„Bóg wybrał was do zbawienia przez uświęcenie ducha i wiarę w prawdę. Dlatego trwajcie mocno (...). Jeśli wiernie służycie Bogu, spotkacie się z uprzedzeniami i sprzeciwami, ale nie dajcie się sprowokować, gdy cierpicie niesprawiedliwość. Nie odpłacajcie złem za złó. Zachowujcie prawość w Jezusie Chrystusie. Kierujcie stale twarz ku niebu. Niech inni mówią i robią, co chcą, a wy idźcie naprzód w cichości i unizoności Chrystusa. Wykonujcie swoją pracę, dążąc wytrwale do celu, w czystości serca, z całą mocą i ze wszystkich sił, opierając się na ramieniu Boga. Prawdziwa i wzniosła natura waszego dzieła może przekraczać waszą zdolność pojmowania. Wasza wartość może zostać zmierzona jedynie wartością życia ofiarowanego dla waszego zbawienia. (...).

Każda dusza wzrastająca w Chrystusie będzie doświadczać intensywnych i długotrwałych zmagañ, gdyż siły ciemności zdecydowanie sprzeciwiają się rozwojowi dzieła Bożego. Jednak gdy oczekujemy łaski ukrzyżowanego Chrystusa, nie zawiedziemy się. Odkupiciel obiecuje:

— »Nie porzucę cię ani cię nie opuszczę« (Hbr 13,5). »Ja jestem z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata« (Mt 28,20)¹⁰.

PYTANIA DO DYSKUSJI

1. Paweł był wielokrotnie więziony, zawsze niesprawiedliwie. Jak reagujesz na niesprawiedliwe traktowanie? Jakie biblijne obietnice pomagają ci w takich sytuacjach?

2. Tertulian, chrześcijański apologeta żyjący prawdopodobnie w latach 150-240, napisał w taki oto sposób o prześladowaniu chrześcijan: „Jest nas coraz więcej, ilekroć kosicie nas: Nasieniem jest krew chrześcijan”¹¹. Jednak z drugiej strony prześladowanie w wielu miejscach ówczesnego świata znacząco hamowało działalność Kościoła. W jaki sposób możemy wspierać tych, którzy cierpią prześladowanie za swoją wiarę?

3. Zastanów się nad werselem pamięciowym tej lekcji w świetle trudów, jakie znosił apostoł Paweł: „Radujcie się w Panu zawsze” (Flp 4,4). Co to znaczy? Jak możemy zawsze się radować, gdy umierają nasi bliscy, tracimy pracę czy poważnie chorujemy. Może kluczem do zrozumienia tej kwestii jest pytanie:

— Raduj się zawsze, ale czym?

Z czego możemy się cieszyć bez względu na aktualną sytuację?

¹⁰ Ellen G. White, w: *The Youth's Instructor*, 9.11.1899.

¹¹ Quintus Septimius Florens Tertulian, *Apologetyk* 50,13, Poznań 1947, s. 202 (przyp. red.).